

**ОРГАНИЗАЦИЈА И СПРОВОЂЕЊЕ НАСТАВЕ У ПРИРОДИ И
ЕКСКАУРЗИЈЕ У ОСНОВНОЈ И СРЕДЊОЈ ШКОЛИ
(спорна питања у пракси)**

***Примена нових законских прописа у поступку организације и остваривања
наставе у природи и екскурзије***

Почев од школске 2019/2020. године, односно од 1. септембра 2019. године, ближи услови и питања од значаја за организацију и остваривање наставе у природи и екскурзије у основној и средњој школи уређени су Правилником о организацији и остваривању наставе у природи и екскурзије у основној школи ("Сл. гласник РС", бр. 30/2019 - даље: **Правилник за основну школу**) и Правилником о организацији и остваривању екскурзије у средњој школи ("Сл. гласник РС", бр. 30/2019 - даље: **Правилник за средњу школу**).

Правилник за основну школу и Правилник за средњу школу ступио је на снагу 3. маја 2019. године, а примењује се почев од школске 2019/2020. године, односно од 1. септембра 2019. године.

Даном ступања на снагу Правилника за основну школу престаје да важи Правилник о програму за остваривање екскурзије у првом и другом циклусу основног образовања и васпитања ("Службени гласник РС - Просветни гласник", бр. 7/2010, даље: **раније важећи Правилник за основну школу**).

У вези са наведеним, важно је напоменути, да више није у примени Стручно упутство Министарства просвете за реализацију екскурзије и наставе у природи у основној школи број 610-00-790/2010-01 од 16.9.2010. године

Даном ступања на снагу Правилника за средњу школу, престају да важе одредбе:

-Правилника о наставном плану и програму за гимназију ("Службени гласник СРС - Просветни гласник", бр. 5/90 и "Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр. 3/91, 3/92, 17/93, 2/94, 2/95, 8/95, 23/97, 2/2002, 5/2003, 10/2003, 11/2004, 18/2004, 24/2004, 3/2005, 11/2005, 2/2006, 6/2006, 12/2006, 17/2006, 1/2008, 8/2008, 1/2009, 3/2009, 10/2009, 5/2010, 7/2011, 4/2013, 14/2013, 17/2013, 18/2013, 5/2014, 4/2015, 18/2015, 11/2016, 13/2016 - испр., 10/2017 - испр. и 12/2018 - др. правилник) и

-Правилника о плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама ("Сл. гласник СРС - Просветни гласник", бр. 6/90 и "Службени гласник РС - Просветни гласник", бр. 4/91, 7/93, 17/93, 1/94, 2/94, 2/95, 3/95, 8/95, 5/96, 2/2002, 5/2003, 10/2003, 24/2004, 3/2005, 6/2005, 11/2005, 6/2006, 12/2006, 8/2008, 1/2009, 3/2009, 10/2009, 5/2010, 8/2010 - испр., 11/2013, 14/2013, 5/2014, 3/2015, 11/2016 и 13/2018) у делу који се односи на екскурзије, којима су наведена питања била уређена (даље: **раније важећи правилници за средњу школу**).

Питање: На који начин се организује и спроводи путовање за децу у предшколским установама, односно које законске одредбе се примењују у таквој ситуацији?

Одговор:

Правилник за основну школу не садржи одредбе којима се прописују ближи услови и уређују питања од значаја за организацију и остваривање путовања за децу уписану у предшколску установу (путовање ван седишта: излет, одмор, рекреација)

Имајући у виду наведену чињеницу, уочава се да законодавац није уредио питања од значаја за организацију и остваривање путовања за децу уписану у предшколску установу.

У пракси, у отклањању правних празнина, најчешће се примењује аналогна примена (тумачење по сличности) и шира интерпретација законских одредби.

Сходно наведеном, мишљења смо, да би у ситуацији када се организује и спроводи путовање деце у предшколским установама (путовање ван седишта: излет, одмор, рекреација, климатски опоравак) требало применити одредбе Правилника о основама програма одмора, рекреације, климатског опоравка и наставе у природи ("Сл. гласник РС", бр. 52/1995) који није стављен ван снаге и који је у примени.

Посебно напомињемо, када је у питању обављање организованог превоза деце аутобусима, треба имати у виду одредбе Правилника о начину обављања организованог превоза деце ("Службени гласник РС", бр. 52/2019 и 61/2019), који је почео да се примењује од 1. септембра 2019. године.

Правилник за основну школу и Правилник за средњу школу, на исти начин уређују питање примене ових правилника, односно уређују да ће се поступци организације и остваривања наставе у природи и екскурзија, који су започети пре ступања на снагу Правилника за основну школу и Правилника за средњу школу, окончати по прописима који су важили до ступања на снагу ових правилника.

Када је у питању примена одредби Правилника за основну школу и Правилника за средњу школу на већ започете поступке организације и остваривања екскурзије и наставе у природи, поступање у конкретним ситуацијама у пракси је, да само школе (основне и средње) које су у моменту ступања на снагу Правилника за основну школу и Правилника за средњу школу, односно које су до дана 03. маја 2019. године (закључно са даном 02. мај 2019. – четвртак) имале започете поступке за остваривање екскурзија и наставе у природи, могу примењивати одредбе раније важећег Правилника за основну школу и раније важећих правилника за средњу школу, односно могу, у складу с истим, окончати започет поступак организације и остваривања екскурзије и наставе у природи.

Све остале школе (основне и средње), које су започеле поступак организације и остваривања екскурзије и наставе у природи дана 03. маја 2019. године (петак) спровode овај поступак на начин прописан (новим) одредбама Правилника за основну школу и Правилника за средњу школу.

Питање:

Школа је, у току маја месеца 2019. године расписала тендер за избор агенције која ће реализовати екскурзију за ученике трећег разреда средње школе.

Реализација поменуте екскурзије планирана је у школској 2019/20. години, односно крајем октобра месеца 2019. године.

Да ли школа примењује стари или нови правилник о организацији и остваривању екскурзије у средњој школи приликом расписивања тендера и организовања екскурзије, односно да ли ученици трећег разреда средње школе могу да иду на екскурзију у иностранство у школској 2019/20. години?

Одговор:

Правилник о организацији и остваривању екскурзије у средњој школи ("Службени гласник РС", број 30/2019 - даље: **Правилник за средњу школу**) који је ступио на снагу 3.5.2019. године, одредбама члана 14. прописује да поступци организације и остваривања екскурзије који су започети пре ступања на снагу овог правилника, окончаће се по прописима који су важили до ступања на снагу овог правилника.

Према одредбама Правилника за средњу школу члан 10. став 4. и 5. екскурзија се по правилу изводи на територији Републике Србије, а једном у току школовања може се организовати и у Републици Српској, изузетно, за ученике завршног разреда, екскурзија може да се организује у иностранству.

Имајући у виду наведено, у конкретној ситуацији, ако је поступак организације остваривања екскурзије (као и расписивање тендера, који је део поступка) био започет пре 3.5.2019. године, односно закључно са даном 02.5.2019. године (четвртак), окончаће се по прописима који су важили до ступања на снагу овог Правилника за средњу школу, односно према одредбама раније важећих правилника за средњу школу.

Такође смо мишљења да ученици трећег разреда средње школе могу отићи на екскурзију у иностранство, а што је у складу са одредбама раније важећих правилника за средњу школу, само под условом ако је поступак (и тендер, као део поступка) за организацију и остваривања наведене екскурзије био започет пре 3.5.2019. године.

Планирање и извођење студијског путовања у основној и средњој школи

Студијска путовања, могућност њиховог планирања и извођења су новина прописана Правилником за основну школу и Правилником за средњу школу.

Правилник за основну школу одредбама члана 10. ст. 7-9. и 12. и Правилник за средњу школу одредбама члана 10. ст. 6-7, и 9-10. прописује могућност школе да планира студијско путовање за групу ученика у циљу учења језика и упознавања културе, сарадње у оквиру пројеката и других облика образовно-васпитног рада, а које се изводи уз претходно прибављену сагласност надлежне школске управе.

Студијско путовање је саставни део годишњег плана рада школе којим се ближе уређује његова организација, циљеви и задаци.

Надокнада наставе је за све ученике, у складу са школским календаром и годишњим планом рада, ако је студијско путовање организовано у време наставних дана.

За законитост реализације студијског путовања одговоран је директор школе.

Питање:

Који је начин да се организује студијско путовање, за наставнике и ученике основне школе, који одлазе у посету братској школи у Мађарској, у трајању од 5 дана?

Да ли је у конкретном случају потребна сагласност школске управе за такво путовање с обзиром да у иностранство путују ученици и наставници школе, и то за време трајања наставе?

Одговор:

Правилник о организацији и остваривању наставе у природи и екскурзије у основној школи ("Службени гласник РС", бр. 30/2019 - даље: **Правилник за основну школу**), члана 10. став ст. 7-9. прописује да школа може да планира студијско путовање за групу ученика, које је саставни део годишњег плана рада школе којим се ближе уређује његова организација, циљеви и задаци, а које се организује у циљу учења језика и упознавања културе, сарадње у оквиру пројеката и других облика образовно-васпитног рада. За извођење таквог студијског путовања потребно је претходно прибавити сагласност надлежне школске управе.

Према наведеном члану 10. став 9. и 12. Правилника за основну школу, ако је студијско путовање организовано у време наставних дана, настава се надокнађује за све ученике, у складу са школским календаром и годишњим планом рада, а за законитост реализације студијског путовања одговоран је директор школе.

Из наведених одредби произлази да је, у конкретном случају, путовање ученика и наставника школе, које има карактер студијског путовања, могуће реализовати само ако је планирано годишњим планом рада школе, на начин прописан наведеним одредбама Правилника за основну школу и уз сагласност надлежне школске управе.

Услови за извођење екскурзије и наставе у природи

Услови за извођење екскурзије у основној и средњој школи и наставе у природи у основној школи уређени су Правилником за основну школу (члан 8.), односно Правилником за средњу школу (члан 8.).

Врста путовања	Писмена сагласност родитеља
Екскурзија у основној школи	најмање 60% ученика истог разреда
Екскурзија у средњој школи	најмање 60% ученика истог разреда
Настава у природи	најмање 80% ученика истог разреда

За основне школе и за средње школе предвиђено је да изузетно, екскурзија, односно настава у природи, може да се организује за ученике одељења у којем писмену сагласност да најмање 60% родитеља ученика.

Извођење екскурзије, односно наставе у природи за ученике истог разреда организује се са истим садржајем, по правилу истовремено.

Ако нису испуњени наведени услови, настава у природи, односно екскурзија се не организује о чему одлуку доноси директор.

Правилником за основну школу (члан 9.), односно Правилником за средњу школу (члан 9) уређена је **припрема ученика, родитеља и наставника**, која представља услов за реализацију екскурзије у основној и средњој школи, односно наставе у природи у основној школи.

Ове одредбе представљају новину у односу на раније важећи Правилник за основну школу и пратеће упутство и раније важеће правилнике за седњу школу и прецизно одређују радње, односно начине на које би ове три категорије учесника у путовању требало припремити.

Накнада за бригу о ученицима на екскурзији и настави у природи

Правилник за основну школу и Правилник за средњу школу не садрже одредбе којима се уређује начин накнаде за рад наставника за време извођења екскурзије, односно наставе у природи.

Према одредбама раније важећег Правилника за основну школу и раније важећих правилника за средњу школу, накнада за рад наставника за време извођења екскурзије, односно наставе у природи, била је исплаћивана на основу одлуке савета родитеља, у износу који тај орган одреди.

Сходно наведеном у пракси се поставља **питање**:

Како одредити, према важећем Правилнику за основну школу и Правилнику за средњу школу, који су у примени од 01. септембра 2019. године, накнаду за рад наставника који води ученике на екскурзију и наставу у природи, односно накнаду за рад наставника за време извођења екскурзије, односно наставе у природи?

Везано за наведено питање, Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, дало је Мишљење број 110-00-183/2019-07 од 03.7.2019. године, следеће садржине:

„...Правилник о организацији и остваривању наставе у природи и екскурзије у основној школи („Службени гласник РС“, број 30/19) који уређује екскурзије и наставу у природи, не садржи изричиту одредбу о накнади за рад наставника која му је до сада, према раније важећем пропису, била исплаћивана на основу одлуке савета родитеља, у износу који тај орган одреди. Наиме, не ради се и није се ни до сада радило о дневници, јер наставник овде не би имао право на дневницу, већ само на накнаду за бригу о ученицима које води на екскурзију. Одредбом члана 10. наведеног правилника, између осталог, прописано је да се наставник стара о организацији и реализацији редовне наставе и предвиђених активности, као и о безбедности ученика за време трајања наставе у природи, односно екскурзије. С тим у вези, савет родитеља би утврдио „накнаду за бригу о деци“ која се исплаћује наставнику и која нема карактер дневнице, а коју (као и до сада) плаћају родитељи.“

Избор агенције за реализацију екскурзије

Одредбе о избору агенције за реализацију екскурзије идентичне су у оба правилника, односно одредбе Правилника за основну школу и Правилника за средњу школу прописују да се избор агенције за реализацију наставе у природи и екскурзије спроводи у складу са законом који уређује јавне набавке (Закон о јавним набавкама – "Службени гласник РС", бр. 124/2012, 14/2015 и 68/2015).

Одговор на питање:

На који начин извршити избор агенције за реализацију екскурзије и наставе у природи

садржан је у тексту: „Коментар новог Правилника о организацији и остваривању наставе у природи и екскурзије у основној школи ("Службени гласник РС", бр. 30/2019“ и тексту „Коментар новог Правилника о организацији и остваривању екскурзије у средњој школи ("Службени гласник РС", бр. 30/2019), од јуна месеца 2019. године, који је објављен у рубрици „Закон у пракси“, на сајту <http://www.klettobrazovanje.org/>.

октобар, 2019. године

Биљана Антић, дипл. правник